

ลักษณะทาง เศรษฐกิจและสังคมของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในชนบท
ของประเทศไทย

นางสาวทองแดง สุวรรณประกร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล

แผนกวิชาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๑๕

000019

I15075965

SOCIO-ECONOMIC CHARACTERISTICS OF AGRICULTURISTS
IN RURAL THAILAND

Miss Kongkaew Suwanprakorn

A Thesis Submitted in Partial Fullfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts (Sociology)

Department of Social Studies

Graduate School

Chulalongkorn University

1972

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้มหาวิทยาลัยพนมเปญเป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....
.....

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

..... กรรมการ

..... กรรมการ

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ

สาวมากกว่าผู้ที่เขาที่คิดคงแก่เขาส่วนน้อยไปจนถึงผู้เขาทั้งหมด เกษตรกรจำนวนน้อยมากที่ใช้ เครื่องทุ่นแรงในการเตรียมดินก่อนทำไร่นา ประมาณหนึ่งในสามใช้ปุ๋ย ประมาณหนึ่งในห้าใช้ยาฆ่าแมลง และมีเพียงร้อยละ ๑๓ เท่านั้นที่ได้รับน้ำจากการชลประทาน จากการให้คะแนนแก่สิ่งของ เครื่องใช้ ในครัวเรือน ปรากฏว่าประมาณสามในสี่ของเกษตรกรมีฐานะยากจน เกษตรกรจำนวน น้อยที่เก็บเงินได้ในปีที่แล้ว ประมาณหนึ่งในสามใช้ทำการกู้เงิน สาเหตุสำคัญของการกู้เงิน ประมาณ ครึ่งหนึ่งกู้เงินเพื่อใช้จ่ายในการเกษตร

ผลการศึกษาลักษณะทางสังคมของเกษตรกร ปรากฏว่าส่วนมากมีการศึกษาต่ำ แต่เกษตรกร ส่วนใหญ่มีความมุ่งหวังให้บุตรชายได้เรียนสูงกว่าตน ในเรื่องการอนามัยส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำ นำ คมน้ำใช้ส่วนมากเป็นน้ำบ่อ น้ำคลอง หรือแม่น้ำลำธาร การกินน้ำส่วนใหญ่ไม่มีการเตรียมก่อนดื่ม เกษตรกรสองในสามไม่มีส้วบใช้ แต่เกษตรกรมีความนิยมในการรักษาพยาบาลแผนใหม่มากกว่าแผน โบราณ สำหรับการรับฟังข่าวสาร ปรากฏว่าเกษตรกรฟังวิทยุมากที่สุดและเกือบสามในสี่ฟังทุกวัน แต่ประมาณครึ่งหนึ่งฟังรายการบันเทิง เกษตรกรจำนวนมากที่ไม่เคยเดินทางไปไหน ๆ นอกจาก ตลาดในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ การรู้จักบุคคลสำคัญปรากฏว่า เกษตรกรรู้จักนายกรัฐมนตรีมากที่สุด ในเรื่องเกี่ยวกับทัศนคติที่ลาหลัง ปรากฏว่าเกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่งที่เชื่อคือเรื่องโชคชะตา ที่ เเคปรคนำมันคและเคยคุมมอดู ประมาณหนึ่งในสามเชื่อเรื่องการสะเคาะเคราะห์

ผลการศึกษาลักษณะทางประชากรของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรที่มีคนในครัวเรือน ๒ คน หรือมากกว่ามีประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งหมด ขนาดของครัวเรือนโดยเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๒ คน ลักษณะครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว เกษตรกรเกือบครึ่งมีบุตรมีชีวิตหากันขึ้นไป การศึกษา เรื่องการวางแผนงานปรากฏว่าเกษตรกรจำนวนน้อยมากประมาณหนึ่งในสิบเท่านั้นวางแผนเกิน ๔ เดือน ขึ้นไป

การศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวนาที่ทำนาเพียงอย่างเดียว เปรียบเทียบกับ ชาวนาที่ทำกรเกษตรอย่างอื่นด้วย ปรากฏผลในส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจชาวนาที่ทำ นาอย่างเดียวน่ามีส่วนของคนยากจนน้อยกว่าแต่มีอัตราส่วนของคนที่มีหนี้สินมากกว่า มีการเช่าที่ ดินถือครองเกินกว่าครึ่งของที่ดินถือครองทำกินเป็นอัตราส่วนสูงกว่า มีการวางแผนเป็นเวลามาก กว่าชาวนาที่ทำกรเกษตรอย่างอื่นด้วย สำหรับเรื่องความทันสมัยในเรื่องการรับเทคนิควิชาการ

แผนใหม่ปรากฏว่าชาวนาที่ทำนาอย่างเดี๋ยวมียัตราส่วนของผู้รับเอาเทคนิคใหม่ ๆ ช่วยในการเพาะปลูก เช่น ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงมากกว่า สำหรับการยอมรับปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างอย่างสำคัญระหว่างชาวนาที่ทำนาอย่างเดียวกับชาวนาที่ทำการเกษตรอย่างอื่นด้วย ในส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะทางสังคมพบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีระดับการศึกษาใกล้เคียงกัน มีความทันสมัยในเรื่องการรักษาพยาบาลแผนใหม่ การอ่านหนังสือพิมพ์ และการฟังวิทยุรายการข่าวไม่แตกต่างกันมากนัก ที่ทัศนคติที่คล้ายคลึง เช่นการควบคุมดูแลก็มีความแตกต่างกันน้อยเช่นกัน ผลการศึกษาที่ไปเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้คือ ชาวนาที่ทำนาอย่างเดี๋ยวมียัตราส่วนของผู้ที่สนใจสูงกว่าชาวนาที่ทำการเกษตรอย่างอื่นด้วย

ในการศึกษาถึงปัญหาสำคัญในการดำเนินชีวิตของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีปัญหาสำคัญ ๆ คล้ายคลึงกัน คือ ส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องความยากจน เรื่องการผลิตและการขายผลผลิต เรื่องน้ำและสุขภาพอนามัยตามลำดับ.

Thesis Title Socio-Economic Characteristics of Agriculturists
 in Rural Thailand

Name Kongkaew Suwanprakorn
 Department of Sociology

Academic Year 1972

ABSTRACT

This thesis is an exploratory study of socio - economic characteristics of farmers in rural Thailand. An additional purpose is to analyze the differences of socio - economic status between rice farmers and rice farmers who engaged in general farming and/or fruit growing. The main hypothesis is: "Rice farmers have lower socio - economic standard of living than rice farmers who engaged in general farming and/or fruit growing."

Data were collected from the "National Longitudinal Survey of Social, Economic and Demographic Change in Thailand" conducted by the Institute of Population Studies, Chulalongkorn University, April - May 1969. The sample is a stratified selection of 1 :2,000 of all household in rural areas. The sample size used in this study was 988 farmers . The instrument used in collecting data was a questionnaire.

Concerning Economic characteristics, about two-third of all farmers owned their land. Most of the farmers owned holdings of small size, not more than 30 rais. The average size of farm was 22.1 rais. The percentage of farmers who indicated that their land

was sufficient was positively related to size of farm and ownership in land. A few farmers used mechanical innovations in ploughing their fields. One-third used fertilizer and one fifth used insecticide. Only about thirteenth percent cultivated irrigated areas. Only eighteen percent saved money in the last year. One-third were in debt and about half of them said that the main reason for applying for a loan was for agricultural expenditures.

Concerning social characteristics, it was found that most farmers finished only 4th grade level of schooling, but the majority of them expected their sons to have higher education than themselves. Health standards are rather low. Drinking water comes mostly from wells without treatment before drinking. Only seventeen percent secure drinking water from the rain by keeping the water in big jars. Sources of water for general use include wells as well as swamps, ponds, creeks and streams, Two-third of farmers did not use latrines. Those who used preferred digged latrines which are more convenient for the villagers. The majority preferred modern medical care as the method of curing disease. Most farmers have transistor radios and almost three fourth of them listened to the radio daily. The majority never go anywhere outside their villages except the market place in their amphoe. In response to an inquiry as if they knew some mentioned governer officers, the majority knew the prime minister but not others. As for religions affiliation and supernatural beliefs, half of farmers believed in or have gone to a fortune-teller, have gone for ritual bathing in order to be blessed or purified, and one-third have performed thanks giving ceremonies

at a spirit shrine or sacred site in return for a fullfilled request.

Concerning Demographic characteristics, it was found that about half of all agricultural household composed of six persons or more. The average size of household was 6.6 persons. Sixty percent of households consist of only a nuclear family. Almost half of them have five living children or more. Only about ten percent who are free more than four months during a year.

Analyzing the differences of socio-economic status between rice farmers and rice farmers who engaged in general farming and/or fruit growing, it was found that the percentage of rice farmers who are in debt, who rented a large part of their land-holding and who are free more than four months during a year were higher, even if they have same size of farm. Nevertheless, rice farmers include a higher percentage of those who used fertilizer and insecticide. The study shows that there is no differences in percentage of saving money, educational level, listening to the radio, reading newspaper, preferring modern medical care and going to a fortune teller between rice farmers and rice farmers who engaged in other types of agriculture. The percentage of those who used latrines was higher among rice farmers. Thus in many ways the analysis rejects the unrial hypothesis.

กิติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาใครขอแสดงความขอบคุณต่อสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ให้การวิจัยในชั้นปริญญาโทผู้ศึกษาขอแสดงความขอบพระคุณอย่างสูงต่อผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ ผู้อำนวยการสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กรุณาให้ค่าปรึกษาที่มีคุณค่า แก่ไขข้อข้องใจต่าง ๆ ตลอดเวลาที่ทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณต่อ รองศาสตราจารย์ประเสริฐ แยมกลิ่นพงศ์ หัวหน้าแผนกวิชาสังคมวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์วิวิธ ศิริภักย์ วิทยากรเอก สำนักงานสถิติแห่งชาติ ผู้ซึ่งได้กรุณาตรวจแก้วิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ พันโท เลื่อม ลีชนันท์ ผู้อำนวยการศูนย์เครื่องจักรสถิติ คณะสถิติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กรุณาให้คำแนะนำทางด้านการใช้เครื่องจักรเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล ขอแสดงความขอบคุณอย่างยิ่งต่อผู้ร่วมงาน เจ้าหน้าที่และนักเรียนทุนของสถาบันประชากรศาสตร์ทุกท่านที่ร่วมมือช่วยเหลืออย่างดี นอกจากนี้ บุคคลที่ผู้ศึกษาใครขอขอบคุณในความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการเขียนวิทยานิพนธ์นี้คือ คุณฉลวย คำนิง เขียว แห่งสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และอาจารย์ศัลยา สุขนิวัตต์ ภาควิชาสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ญ
รายการตารางประกอบ	ฉ
บท	
๑. บทนำ	๑
๒. ระเบียบวิธีวิจัย	๕
✓ ๓. ดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	๑๕
✓ ๔. ดัชนีชี้วัดทางสังคมของเกษตรกร	๕๕
✓ ๕. ดัชนีชี้วัดทางประชากรของเกษตรกร	๘๐
✓ ๖. ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวนา	๙๕
✓ ๗. สรุปและขอเสนอแนะ	๑๑๖
บรรณานุกรม	๑๖๔
ประวัติการศึกษา	๑๓๐

รายการตารางประกอบ

หน้า

ตารางที่

๑.	อัตราส่วนรอยของเกนทรกร จำแนกตามชนิดของการเกนทร และขนาดที่ดิน ถือครอง	๑๘
๒.	อัตราส่วนรอยของเกนทรกร จำแนกตามขนาดที่ดินถือครอง และลักษณะการ ถือครองที่ดิน	๒๐
✓ ๓.	อัตราส่วนรอยของเกนทรกร จำแนกตามขนาดที่ดินถือครอง และความเพียงพอ ของที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก	๒๓
✓ ๔.	อัตราส่วนรอยของเกนทรกร จำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดิน และความ เพียงพอของที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก	๒๔
✓ ๕.	อัตราส่วนรอยของเกนทรกร จำแนกตามขนาดที่ดินถือครอง และความเพียงพอ ของชาวที่ใช้ในการบริโภค	๒๕
๖.	อัตราส่วนรอยของเกนทรกร จำแนกตามที่ดินถือครองที่เป็นของตนเอง และ วิชิขายที่ดิน	๒๖
✓ ๗.	อัตราส่วนรอยของเกนทรกร จำแนกตามการขอประทาน การไถพุ่ม การไถ ย้าแฉง และความเพียงพอของที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก	๓๐
๗ก.	อัตราส่วนรอยของเกนทรกร จำแนกตามความเพียงพอของที่ดิน ขนาดที่ดิน ถือครอง และการไถรับนำจากการขอประทาน	๓๒
๗ข.	อัตราส่วนรอยของเกนทรกร จำแนกตามความเพียงพอของที่ดิน ขนาดที่ดิน ถือครอง และการไถพุ่ม	๓๔
๗ค.	อัตราส่วนรอยของเกนทรกร จำแนกตามความเพียงพอของที่ดิน ขนาดที่ดิน ถือครอง และการไถย้าแฉง	๓๖
๘.	อัตราส่วนรอยของเกนทรกร จำแนกตามขนาดที่ดินถือครอง และการเตรียม ดิน	๓๘

สารบัญ

หน้า

✓ ๕.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามอายุ และฐานะทางเศรษฐกิจ	๕๒
๑๐.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามชนิดของการเกษตร และฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรในสาขาของผู้สังเกต	๕๔
✓ ๑๑.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามชนิดของการเกษตร และเหตุผลในการกู้เงิน	๕๖
✓ ๑๒.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามชนิดของการเกษตร และจำนวนเงินกู้	๕๘
๑๓.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามการเก็บเงิน และจำนวนเงินที่ซื้อของ	๕๐
๑๔.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามชนิดของการเกษตร และวัตถุประสงค์ของการเก็บเงิน	๕๒
✓ ๑๕.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามอายุ และระดับการศึกษา	๕๗
๑๖.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามระดับการศึกษา และความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรชายที่มีอายุระหว่าง ๖ - ๑๖ ปี	๕๘
✓ ๑๗.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามลักษณะการไถพรวน และประเภทของน้ำที่ใส	๖๑
๑๘.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามชนิดของน้ำคั้น และวิธีเตรียมน้ำคั้น	๖๓
๑๙.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามชนิดของน้ำคั้น และวิธีเก็บน้ำคั้น	๖๔
๒๐.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ และชนิดของสวน	๖๕
๒๑.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามระดับการศึกษา และการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บไข	๖๗
๒๒.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามแหล่งที่มาของข่าวสาร และความถี่ของการรับข่าวสาร	๗๐

ตารางที่

หน้า

๒๓.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามความถี่ของการรับจ้างวิทย์ุ และราย การทรมบฝั่ง	๗๑
๒๔.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามสถานเพศเคยไปกิดตอ และความถี่ ของการไป	๗๖
๒๕.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามบุคคลสำคัญ และการรัฐจักบุคคลสำคัญ	๗๓
๒๖.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามระดับการึกษา และความถี่เรื่อง โชคชะตา	๗๕
๒๗.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามระดับการึกษา และความถี่เรื่อง การสะเคาะเกราะห้	๗๕
๒๘.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามระดับการึกษา และการรคนำมต	๗๖
๒๙.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามระดับการึกษา และการดูหมมอู	๗๗
๓๐.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามชนิดของการเกษตร และจำนวน สมาชิกในครัวเรือน	๘๖
๓๑.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามอายุ และลักษณะของกรอมครัว	๘๘
๓๒.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามอายุ และจำนวนบุตรทมชีวิต	๘๖
๓๓.	อัตราส่วนรอยของแรงงานในครัวเรือนเกษตร จำแนกตามอายุและอาชีพ	๘๘
๓๔.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามชนิดของการเกษตร และเวลาว่าง ในรอบปี	๕๑
๓๕.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามการปลูกพืชรอง และเวลาว่างใน รอบปี	๕๓
๓๖.	อัตราส่วนรอยของเกษตรกร จำแนกตามการประกอบธุสหกรรมในครัว เรือน และเวลาว่างในรอบปี	๕๕
๓๗.	จำนวนรอยดะของเกษตรกรทมฐานะยากจน จำแนกตามชนิดของการเกษตร และขนาดที่ดินอกรอง	๕๕

ตารางที่

- ✓ ๕๐. อัตราส่วนร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามชนิดของการเกษตร และปัญหาสำคัญ
ในการดำเนินชีวิต

ณ
หน้า

๑๑๘